

Canllawiau i fusnesau bach ar gyfer adennill dyled drwy'r llys sirol

Canllawiau i fusnesau bach ar gyfer adennill dyled drwy'r llys sirol

Mae adran gyntaf y daflen hon yn ymwneud â'r math o bethau y dylech chi eu cadw mewn cof pan fyddwch chi'n ystyried mynd i'r llys. Gallwch gychwyn hawliad ar-lein hefyd drwy fynd i www.moneyclaim.gov.uk. Os bydd angen help arnoch i lenwi'r ffurflenni, gallwch ffonio'r llinell gymorth ar 0845 6015935 neu gael help gan unrhyw un o swyddfeydd y llysoedd. Mae gwybodaeth am drefniadau'r llys a chopiau o'r holl ffurflenni y gall fod eu hangen arnoch ar ein gwefan drwy fynd i www.gwasanaeth-llysoeddem.gov.uk. Mae cyfeiriadau a rhifau ffôn pob llys sirol yn eich ardal wedi'u rhestru yn y llyfr ffôn dan **Courts**. Mae rhestr o'r llysoedd ar gael ar ein wefan ni.

Mae'r ail adran yn esbonio beth y gallwch ei ddisgwyl ar ôl i chi gymryd camau yn y llys os yw eich hawliad:

- heb ei wrthwynebu
- wedi'i wrthwynebu.

Pam siwio?

Cwmni neu ffyrn ydych chi ac mae ar rywun arian i chi. Rydych chi wedi gwneud popeth y byddwch chi fel arfer yn ei wneud i geisio adennill y ddyled ond heb lwyddo. Rydych chi wedi cyrraedd y pen ac felly'n ystyried siwio.

Mae'r daflen hon:

- yn nodi rhai pethau i'w cofio pan fyddwch chi'n mynd â rhywun i'r llys; ac
- yn dweud wrthyhych beth i'w ddisgwyl.

Fe allai eich helpu chi i benderfynu ai achos llys yw'r peth iawn i chi.

Ond cyn i chi wneud unrhyw beth, fe ddylech:

- ddarllen EX310 - Yn gwneud hawliad? Ambell gwestiwn i chi ofyn i chi'ch hun.
- ymweld â gwefan Cyswllt Busnes yn www.businesslink.gov.uk/debt. i gael gwybodaeth gynhwysfawr ac awdurdodol, gan gynnwys pecyn rhyngweithiol, i'ch helpu i ddeall y gwahanol ffyrdd o adennill arian sy'n ddyledus i chi. Neu, gallwch siarad ag ymgynghorydd Cyswllt Busnes lleol ar 0845 600 9 006.

Ydy rhywun yn debygol o wrthwynebu'r achos?

Rhaid i chi ystyried ydych chi'n debygol o ennill eich hawliad.

Mae'r rhan fwyaf o'r hawliadau a gychwynnir yn y llysoedd sirol gan ffyrniau neu gwmnïau yn ymwneud ag arian sy'n ddyledus am waith sydd wedi'i wneud a/neu am nwyddau a ddarparwyd.

Yn aml iawn, does neb yn gwrthwynebu'r hawliadau hyn. Mae hyn yn golygu y gall fod yn rhwydd iawn cael gorchymyn llys i rywun dalu ('dyfarniad'). Mae'r diagram ar dudalen 12 yn dangos pa mor gyflym y gellir gwneud hyn.

Os ydych chi'n meddwl y gallai eich cwsmer wrthwynebu eich hawliad neu os nad ydych chi'n siwr ydy'r hawliad yn debygol o lwyddo ai peidio, efallai yr hoffech chi ymgynghori gyda thwrnai neu asiantaeth gynghori leol. Os mai cwmni bach ydych chi, gallwch gael cyngor cyfreithiol am ddim drwy ddefnyddio'r Cynllun 'Twrneiod ar gyfer eich Busnes'. Gallwch gael rhagor o wybodaeth am y cynllun hwn drwy ffonio 020 7405 9075.

Ydw i'n debygol o gael fy arian?

Dylech bwysu a mesur yn ofalus ydy mynd i'r llys yn debygol o gael eich arian yn ôl i chi. Mae'n bwysig cofio na all y llys mo'ch helpu os nad oes gan eich cwsmer arian, asedau neu unrhyw beth arall o werth.

Os mai cwmni cyfyngedig yw eich cwsmer, fe ddylech gofio ei bod hi'n bosibl nad oes gan y cwmni asedau yn ei enw ei hun. Dydy hyn ddim yn golygu o anghenraid na allwch chi gael dyfarniad, ond efallai y bydd yn ei gwneud yn anodd i chi os oes rhaid cymryd camau pellach i orfodi'ch cwsmer i dalu.

Beth os oes gan fy nghwsmer ddyfarniadau eraill?

Os yw'r llys sirol eisoes wedi rhoi dyfarniadau yn erbyn eich cwsmer, fe all fod yn llai tebygol y caiff eich dyled ei thalu.

Gallwch gael gwybod a oes gan unigolyn neu gwmni mewn cyfeiriad penodol ddyfarniadau llys sirol yn eu herbryn a'r rheiny heb eu talu (heb eu bodloni) drwy chwilio drwy Gofrestr Dyfarniadau, Gorchmynion a Dirwyon. Codir tâl bychan am hyn.

Mae rhagor o wybodaeth ar gael am chwilio drwy'r Gofrestr gan Registry Trust Ltd, 173-175 Cleveland Street, Llundain W1T 6QR (ffôn 020 7380 0133), neu drwy fynd i www.registry-trust.org.uk

Cofiwch y gallwch chi chwilio drwy'r Gofrestr am wybodaeth unrhyw bryd, er enghraifft, wrth benderfynu a ddylid rhoi credyd yn y lle cyntaf. Does dim rhaid i chi fod yn meddwl am achos llys cyn i chi wneud hyn.

Alla'i fforddio'r amser...?

Cyn cychwyn achos llys, ystyriwch faint o amser y gallwch chi fforddio'i dreulio'n mynd ar ôl y ddyled.

Os nad oes neb yn gwrthwynebu'r hawliad, dylai cychwyn hawliad a sicrhau dyfarniad fod yn broses gyflym a rhwydd. Gallwch gychwyn hawliad yn y llys sirol sydd fwyaf hwylus i chi neu ar-lein yn www.moneyclaim.gov.uk. Gallwch hefyd fel arfer ddelio â'r llys trwy'r post neu ffonio. Os cychwynnoch chi eich hawliad ar-lein, gallwch ohebu trwy'r e-bost. Ond mae bwrw ymlaen gyda'ch hawliad yn fwy o draul ar eich amser (er enghraifft, bydd angen i chi lenwi ffurflenni a dweud wrth y llys beth i'w wneud nesaf) ac efallai y bydd rhaid i chi dalu ffioedd ychwanegol.

Os bydd rhywun yn gwrthwynebu eich hawliad, neu os bydd angen i chi orfodi'r dyfarniad oherwydd bod eich cwsmer yn dal i wrthod talu, bydd hynny'n golygu treulio mwy o amser eto. Os gwrthwynebir eich hawliad, efallai y bydd rhaid i chi fynd i wrandawriad llys.

Cofiwch, eich cyfrifoldeb chi yw dweud wrth y llys sut rydych chi am fwrw ymlaen gyda'ch hawliad. Dan y rhan fwyaf o amgylchiadau, all y llys ddim gweithredu o'i ran ei hun.

... a'r gost...?

Efallai na fydd rhaid i chi ddefnyddio twrnai. Ond, fe fydd rhaid i chi dalu ffi i'r llys am gychwyn yr hawliad a thalu rhagor o ffioedd os bydd rhywun yn gwrthwynebu eich hawliad. Hefyd, bydd rhaid i chi dalu ffioedd os oes rhaid i chi orfodi'r dyfarniad. Os byddwch chi'n cael dyfarniad, bydd unrhyw ffioedd a dalwch chi fel arfer yn cael eu hychwanegu at y ddyled.

Gallwch gael taflen sy'n rhestru manylion y ffioedd cyfredol gan swyddfa unrhyw llys sirol neu ar-lein yn www.gwasanaeth-llysoeddem.gov.uk

Cofiwch fod yr un peth yn wir am ffioedd y llys a'r ddyled, sef nad oes dim sicrwydd y byddwch chi'n eu cael yn ôl.

Cofiwch hefyd, y gall fod rhagor o gostau os bydd rhywun yn gwrthwynebu eich hawliad.

...a beth os bydd rhywun yn gwrthwynebu'r hawliad?

Os bydd rhywun yn gwrthwynebu'ch hawliad, bod yr hawliad hwnnw am swm penodol a bod eich cwsmer yn unigolyn sy'n byw neu'n cynnal busnes mewn ardal llys arall, trosglwyddir yr hawliad i llys lleol eich cwsmer ar gyfer y gwrandawriad.

Os mai cwmni cyfyngedig yw eich cwsmer a'ch bod yn meddwl ei bod yn bosibl y bydd eich cwsmer yn gwrthwynebu eich hawliad, cofiwch nad oes rhaid i chi siwio'r cwmni yn ei swyddfa gofrestredig. Efallai y bydd yn fwy cyfleus siwio'r cwmni yn ei fan busnes (megis y siop neu swyddfa leol).

Hyd yn oed os bydd eich hawliad yn cael ei drosglwyddo, fe allwch ofyn iddo gael ei drosglwyddo'n ôl i'r llys lle cychwynnwyd yr hawliad gennych (neu i llys arall) os oes gennych resymau da. Efallai y bydd rhaid i chi dalu ffi am hyn. Does dim rhaid i chi fynd i'r llys iddynt ymdrin â'ch cais.

Alla'i hawlio llog ar y ddyled?

Mae'n bosibl hefyd y byddwch yn gallu hawlio llog gan Ddeddf Hwyr-daliad Dyledion Masnachol (Llog) 1998 (gweler tudalen 6).

Efallai y byddwch chi'n gallu hawlio llog o'r dyddiad yr oedd y tâl yn ddyledus tan ddyddiad y dyfarniad (hyd yn oed os nad yw eich contract gyda'ch cwsmer yn cynnwys llog). Mae rheolau'r llys yn caniatáu hyn ac fe'i gelwir yn 'llog statudol'.

Os byddwch chi'n cael dyfarniad am £5,000 neu ragor efallai y bydd gennych hawl i gael llog ar y dyfarniad.

Am ragor o wybodaeth am Log Statudol, darllenwch daflen **EX302 - Sut i wneud hawliad**, a gellir cael copi yn rhad ac am ddim oddi wrth unrhyw lys sirol neu drwy ymweld â'n gwefan yn www.gwasanaeth-llysoeddem.gov.uk.

Beth ydy'r Ddeddf Hwyr-daliad?

Mae Deddf Hwyr-daliad Dyledion Masnachol (Llog) 1998 yn rhoi hawl statudol i bob busnes, beth bynnag y bo'u maint, a chyrff yn y sector cyhoeddus, hawlio llog ar ddyledion masnachol sy'n hwyr yn cael eu talu. I gael gwybodaeth gyflawn am y Ddeddf, gofynnwch am yr arweiniad sydd ar gael oddi wrth Linell Archebu Cyhoeddiadau'r DTI (URL 02/883), sydd ar gael yn rhad ac am ddim. Mae ar gael ar-lein hefyd - www.payontime.co.uk

Sut gall y Ddeddf Hwyr-daliad helpu busnesau?

Gall helpu mewn tair ffordd:

1. lle nad oes hawl i log cytundebol yn bodoli, mae'r Ddeddf Hwyr-daliad yn rhoi hawl cyfreithiol i fusnesau hawlio llog ar ddyledion masnachol sy'n hwyr yn cael eu talu;
2. gall roi hawl i gyflenwyr hawlio iawndal am gostau dyledion rhesymol, onid yw'r cyflenwr ar fai; a
3. gall roi hawl i gyflenwyr herio contractau a orfodir arnynt nad ydynt yn gwneud iawn sylweddol am dalu'n hwyr. Gellir aseinio cynrychiolwyr priodol i wneud hyn (os ydych yn gwmni bychan neu ganolig ei faint)

All pob busnes ddefnyddio'r ddeddfwriaeth hon?

Gall pob busnes a phob corff yn y sector cyhoeddus ddefnyddio'r ddeddf fel y'i diwygiwyd a'i hymestyn ar gyfer taliadau hwyr sy'n codi yn sgil contractau masnachol y cytunwyd arnynt o 7 Awst 2002 ymlaen.

Beth ydy dyled fasnachol?

Dyled sy'n deillio o gcontract a wnaed rhwng unrhyw fusnes a chorff yn y sector cyhoeddus, am gyflenwi nwyddau neu wasanaethau, yw dyled fasnachol. O 7fed Awst 2002, gall pob busnes, beth bynnag y bo'i faint, hawlio llog talu'n hwyr. Yn y contract, gall y naill barti neu'r llall fod yn gwmni cofrestredig, masnachwr unigol, sefydliad cyhoeddus, partneriaeth, ymddiriedolaeth, corfforaeth neu endid cyfreithiol arall, dim ond bod y ddau yn ymgymryd â gweithgarwch busnes trwy gcontract (nid yw contractau gyda defnyddwyr yn dod dan y Ddeddf Hwyr-daliad).

Ydy'r Ddeddf Hwyr-daliad yn berthnasol i ddyled o unrhyw faint?

Ydy. Mae iawndal a llog am dalu'n hwyr yn cronni ar ddyledion masnachol o unrhyw werth nad ydynt wedi cael eu talu, oni chytunwyd ar log cytundebol.

Os ydych yn cychwyn eich hawliad ar-lein trwy www.moneyclaim.gov.uk, mae terfyn o £100,000. Os yw eich hawliad yn uwch na'r ffigur hwn, bydd rhaid i chi gychwyn eich hawliad yn bersonol yn y llys sirol.

Alla i herio contract nad yw'n gwneud iawn sylweddol am dalu'n hwyr?

Gallwch. Os ydych yn fusnes bychan neu ganolig ei faint, gall corff cynrychioliadol fynd i'r llys ar eich rhan.

Gan fod hyn yn fwy cymhleth na hawliad syml am arian, fe'ch cynghorir i gael cyngor cyfreithiol cyn cychwyn yr hawliad.

Alla i gynnwys mwy nag un math o log yn fy hawliad i'r llys?

Na. Dim ond cais am un math o log y gall unrhyw hawliad a wneir i lys ei gynnwys.

Os yw'r hawliad am log cytundebol heb ei dalu neu log talu'n hwyr, ni ellir ychwanegu llog ychwanegol at yr hawliad cyn y dyfarniad.

Os oes angen help arnoch i benderfynu a ydych yn gallu defnyddio'r Ddeddf Hwyr-daliad, efallai y byddai'n ddoeth cael rhagor o gyngor.

Sut ddylwn i gynnwys llog talu'n hwyr yn fy hawliad?

Rhaid i fanylion yr hawliad am log talu'n hwyr gael eu cynnwys ym manylion yr hawliad, gyda'r geiriad canlynol:

"Mae'r hawlydd yn hawlio llog dan Ddeddf Hwyr-daliad Dyledion Masnachol (Llog) 1998 ar y gyfradd o [y gyfradd gyfeirio am y cyfnod o chwe mis y daeth eich dyled yn hwyr ynddo (cyfradd ddelio swyddogol Banc Lloegr ar naill ai 30 Mehefin neu 31 Rhagfyr + 8%] o [dyddiad y dechreuodd y llog gronni] hyd at [y dyddiad yr ydych yn cychwyn yr hawliad] am y swm o £ [nodwch y swm] gan barhau ar yr un gyfradd hyd at ddyddiad y dyfarniad neu os telir cyn hynny ar y gyfradd ddyddiol o [nodwch y gyfradd llog ddyddiol]."

Sut y dylwn i gynnwys iawndal sy'n deillio o dalu'n hwyr yn fy hawliad?

Mae taflen EX302 yn darparu rhagor o wybodaeth ynghylch sut i gychwyn hawliad yn y llys.

Gellir cael manylion llawn ynghylch sut i gyfrifo'r gyfradd llog ar dalu'n hwyr yng Nghanllaw'r Defnyddiwr i ddeddfwriaeth talu'n hwyr (Cyf. URL 02/883) sydd ar gael oddi wrth Llinell Archebu Cyhoeddiadau'r DTI. Mae ar gael ar-lein hefyd - www.payonline.co.uk

Rhaid cynnwys cais am iawndal sy'n deillio o dalu'n hwyr ym manylion yr hawliad, gyda'r geiriad canlynol:

"Mae'r hawlydd yn hawlio iawndal sy'n deillio o dalu'n hwyr dan adran 5A Deddf Hwyr-Daliad Dyledion Masnachol (Llog) 1998. Dan y tabl iawndal a nodir yn y ddarpariaeth hon, mae £ [nodwch swm yr iawndal] yn ddyledus."

Mae'r tabl isod yn dangos faint o iawndal y mae gennych hawl iddo.

Maint y brif ddyled heb ei thalu	I'w dalu i'r credydwr
Hyd at £999.99	£40
£1,000 i £9,999.99	£70
£10,000 neu fwy	£100

Alla i hawlio llog ar ôl dyfarniad?

Gallwch hawlio llog cytundebol neu log talu'n hwyr ar ddyledion masnachol heb eu talu dim ond o'r dyddiad pan gychwynnodd y llog Gronni tan y dyddiad pan geir dyfarniad.

Fodd bynnag,

- os yw llog talu'n hwyr wedi cael ei hawlio yn yr hawliad, neu
- os yw hawliad am log cytundebol wedi'i gynnwys yn yr hawliad ac y byddai'r busnes sy'n bwrw ymlaen â'r achos wedi gallu hawlio llog talu'n hwyr;

gallwch hawlio mwy o log ar gyfradd dyled y dyfarniad (8% ar hyn o bryd) o ddyddiad y dyfarniad tan y dyddiad pan gychwynnir achos gorfodi (er enghraifft, gwarant i weithredu).

Cofiwch, po hwyaf y bydd dyled heb ei thalu, mwyaf tebygol fydd hi na chaiff ei thalu byth. Hyd yn oed wedyn, mae llawer o gredydwyr yn gyndyn o gymryd camau, yn enwedig os yw'r talwr gwael yn gwsmer mawr. Os penderfynwch chi y gallai mynd i'r llys eich helpu i adennill eich dyled, dylech weithredu'n gyflym.

Beth os nad oes neb yn gwrthwynebu fy hawliad?

Os oes neb yn gwrthwynebu'r hawliad (fel sy'n wir am y rhan fwyaf o ddyledion busnes), fe allwch gael dyfarniad a chymryd camau gorfodi os oes angen, heb help twrnai. Fel arfer, ni fydd angen i chi fynd i'r llys am wrandawriad.

Mae'r diagram ar dudalen 12 yn dangos y camau sylfaenol rhwng cychwyn yr hawliad a sicrhau dyfarniad lle bydd eich cwsmer naill ai:

- yn addef yr hawliad; neu
- ddim yn ymateb i'r cais am hawliad.

Os cychwynnwyd eich hawliad trwy Money Claim Online, gallwch ofyn am ddyfarniad drwy ddiffyg, addefiad neu gychwyn gwarant i weithredu ar-lein

Gellir dilyn y rhan fwyaf o'r camau drwy'r post neu ar-lein. Er enghraifft, os nad yw eich cwsmer yn ymateb i'r ffurflen hawlio, cewch ofyn am 'ddyfarniad trwy ddiffyg' drwy lenwi'r ffurflen a anfonwyd atoch gan y llys pan godwyd y ffurflen hawlio (yr hysbysiad cychwyn), ac os ydych chi'n gwybod dyddiad geni eich cwsmer, bydd y llys yn gofyn i chi roi hwn wrth ofyn am ddyfarniad drwy ddiffyg.

Efallai y bydd eich cwsmer yn addef yr hawliad ond yn gofyn am amser i dalu neu am gael talu mewn rhandaliadau. Gallwch ysgrifennu at y llys a gwrthwynebu hyn os nad ydych chi'n cytuno, ond ni fydd y llys yn gwneud gorchymyn am fwy nag y mae'n meddwl y gall eich cwsmer ei fforddio.

Gellir cael taflenni **EX304 - Dim ateb i fy ffurflen hawliad - beth ddylwn i wneud? ac EX309 - Mae'r diffynnydd yn addef i fy hawliad**-yn swyddfa unrhyw lys sirol neu trwy ymweld â'n gwefan www.gwasanaeth-llysoeddem.gov.uk

Beth os bydd rhywun yn gwrthwynebu'r hawliad?

Gofynnir i chi a'r diffynnydd lenwi holiadur dyrannu. Bydd rhaid i chi dalu ffi hefyd os yw'r swm a hawliar yn fwy na £1,000. Bydd y llys yn defnyddio'r wybodaeth hon i ddyrannu eich achos i'r trac priodol ar gyfer eich hawliad. Mae 'na dri thrac.

- y trac hawliadau bychain (fel arfer ar gyfer hawliadau dan £5,000);
- y trac hawliadau cyflym (fel arfer ar gyfer hawliadau rhwng £5,000 a £15,000); a'r
- aml-drac (fel arfer ar gyfer hawliadau dros £15,000 neu hawliadau mwy cymhleth).

Mae pob trac yn cynnig ffordd wahanol o drin hawliadau, gan ystyried pethau megis eu gwerth (y swm o arian neu'r iawndal a hawliar), cymhlethdod yr hawliad (faint o dystiolaeth sydd ei hangen, nifer y partion a'r tystion), a'r angen am adroddiadau gan arbenigwyr.

Rhoddir dyddiad gwrandawriad (neu dreial) i'ch hawliad ac fe gewch wybod beth i'w wneud i baratoi ar gyfer y gwrandawriad hwnnw.

Mae taflenni ynghylch beth sy'n digwydd pan fydd hawliad yn cael ei wrthwynebu a'r tri thrac ar gael gan swyddfa unrhyw lys sirol neu oddi ar y wefan - www.gwasanaeth-llysoeddem.gov.uk

Beth os na fydd fy nghwsmer yn talu wedyn?

Mae'r dyfarniad yn gorchymyn eich cwsmer i dalu'n syth i chi. Mae hyn yn golygu y byddwch chi'n gwybod yn fuan a oes angen i chi ystyried camau pellach (gorfodi) er mwyn ceisio cael eich arian.

Cyn cymryd camau pellach, bydd angen i chi ystyried:

- pa ddull gorfodi y dylech ofyn i'r llys ei ddefnyddio; ac
- ydy hi'n debygol o fod yn werth cymryd camau gorfodi.

Fe allwch gael rhagor o wybodaeth am drefniadau gorfodi a'r ffurflenni sydd eu hangen arnoch gan swyddfa unrhyw lys sirol neu oddi ar y wefan - www.gwasanaeth-llysoeddem.gov.uk

Cofiwch, mae'n bwysig gweithredu'n gyflym os nad yw eich cwsmer yn talu. Ond cofiwch hefyd:

- mai dim ond ar sail eich cyfarwyddiadau chi y gall y llys gymryd camau i orfodi dyled;
- rhaid i chi roi'r wybodaeth i'r llys sydd ei hangen arno (megis cyfeiriad eich cwsmer); a
- bydd angen i chi dalu rhagor o ffioedd.

Oes modd i mi gael help i benderfynu a ddylwn i orfodi'r dyfarniad ai peidio?

Os yw eich cwsmer wedi addef i'r hawliad ac wedi cynnig talu cyn i'r dyfarniad gael ei wneud, efallai eich bod chi eisoes yn gwybod rhywbeth am sefyllfa ariannol eich cwsmer. Gall hyn eich helpu chi i benderfynu ydy hi'n debygol o fod yn werth cymryd camau gorfodi.

Os nad ydych chi'n gwybod dim neu brin ddim, fe allwch chi ofyn i'r llys am 'orchymyn i gael gwybodaeth gan ddyledwr y dyfarniad'. Nid dull o orfodi ydy hyn ac ni fydd yn gorfodi eich cwsmer i dalu. Ond, ffordd o holi eich cwsmer am incwm, trosiant, asedau a gwariant yw hyn.

Os mai cwmni cyfyngedig yw eich cwsmer a'ch bod chi'n gwybod enw un o'i gyfarwyddwyr neu swyddog arall, fe allwch gael gwybod am asedau'r cwmni drwy ofyn am orchymyn i gael gwybodaeth gan un o gyfarwyddwyr neu swyddogion eraill y cwmni. Neu, fe all chwilio drwy'r Gofrestr (gweler tudalen 4) eich helpu chi i benderfynu ydy hi'n debygol o fod yn werth cymryd camau gorfodi.

Cofiwch, pa wybodaeth bynnag gewch chi:

- fydd y llys ddim yn gallu sicrhau eich bod yn cael eich arian os nad oes arian a/neu ddim byd arall o werth gan eich cwsmer;
- efallai y bydd hi'n anodd gorfodi dyfarniad yn erbyn cwmni cyfyngedig gan mai dim ond yn erbyn asedau sy'n eiddo uniongyrchol i'r cwmni ei hun y gallwch chi hawlio.

Os mai cwmni cyfyngedig yw eich cwsmer a'i bod hi'n annhebygol ei fod yn gallu talu'r dyfarniad yn eithaf cyflym (dyweder, mewn tri mis), gall hyn fod yn awgrym bod ganddo broblemau llif arian. Dan yr amgylchiadau hyn, efallai y byddwch chi am ystyried **camau dirwyn i ben (Ansolfedd)**. Fodd bynnag, mae trefniadau o'r fath yn gallu bod yn gymhleth ac yn ddruod a dylech geisio cyngor cyfreithiol cyn gwneud hynny.

Ac yn olaf...

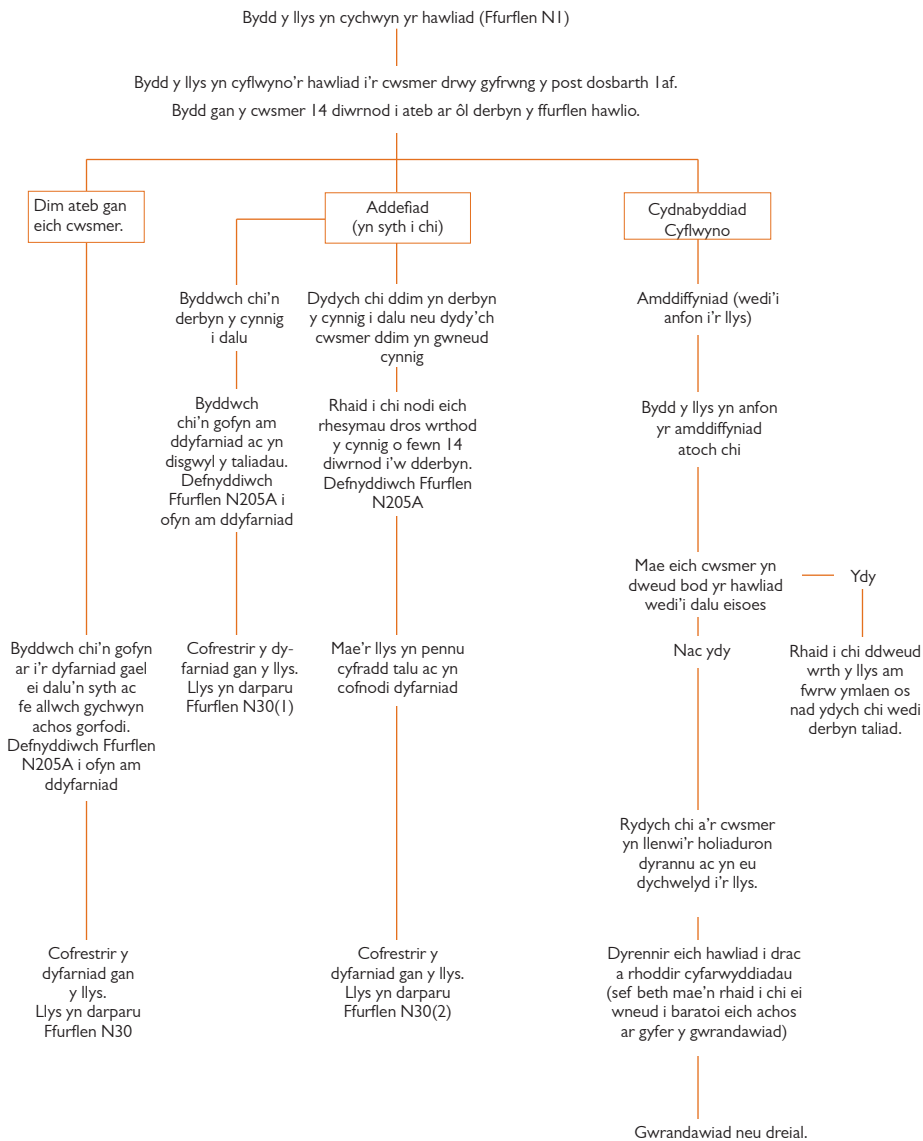
Mae'r daflen hon yn nodi rhai o'r cwestiynau y dylech eu gofyn i chi'ch hun cyn mynd i'r llys ac mae'n esbonio rhai o'r 'dadleuon o blaid ac yn erbyn'.

Gall mynd â rhywun i'r llys fod yn ffordd effeithiol iawn o adennill dyled. Bwriedir i'r trefniadau fod yn gyflym ac yn hawdd eu gweithredu. Ond, os penderfynwch chi fynd i'r llys, cofiwch:

- gael gwybod cymaint ag y bo modd am eich cwsmer cyn i chi gymryd camau cyfreithiol;
- cael gwybod am drefniadau'r llys a'ch cyfrifoldebau;
- ceisio cyngor cyfreithiol, lle bo'n briodol;
- ystyried yn ofalus a allwch chi fforddio'r amser a'r gost; a
- gweithredwch yn gyflym.

I gael gwybodaeth gyfreithiol, cymorth a chynghor yn rhad ac am ddim, cysylltwch â'r Gwasanaeth Cyfreithiol Cymunedol Uniongyrchol ar 0845 345 4 345 neu www.clsdirect.org.uk

Beth sy'n digwydd ar ôl i mi gychwyn fy hawliad?

GWASANAETH
LLYSOEDD EI MAWRHYDI
hmcs
HER MAJESTY'S
COURTS SERVICE

EX350

A guide to debt recovery through a county court for
small businesses

A guide to debt recovery through a county court for small businesses

The first section of this leaflet covers the sort of things to bear in mind when considering going to court. You can issue a claim on-line too by visiting www.moneyclaim.gov.uk. If you need help filling in the forms you can call the helpline on 0845 6015935 or get help from any court office. You can get information about court procedures and copies of all the forms you may need from our website by visiting www.hmcourts-service.gov.uk. The addresses and telephone numbers of all county courts in your area are listed in the telephone directory under **Courts**. There is also a list of courts available on our website.

The second section explains what you can expect after you have taken court action if your claim is:

- undisputed
- disputed.

Why sue?

You are a company or firm and are owed money. You have tried all your usual ways of recovering a debt without success. As a last resort you think about suing.

This leaflet:

- points out some of the things to bear in mind when taking someone to court; and
- tells you what to expect.

It could help you decide whether court action is right for you.

But before you do anything you should:

- read EX301 - Making a claim? Some questions to ask yourself.
- visit the Business Link website at www.businesslink.gov.uk/debt for comprehensive and authoritative information, including an interactive tool, to help you understand the various ways in which you can recover money owed to you. Alternatively, you can speak to a local Business Link adviser on 0845 600 9 006.

Is the case likely to be disputed?

You must consider whether you are likely to win your claim.

Most claims issued in the county courts by firms or companies are for money owed for work done and/or goods delivered.

These types of claims are often not disputed. This means it can be very straightforward to get a court order for payment (a 'judgment'). The diagram on page 12 shows you just how quickly this can be done.

If you think your customer may dispute your claim or you are not sure whether it is likely to be successful, you may wish to consult a solicitor or a local advice agency. If you are a small firm you can get free legal advice by using the 'Lawyers for your Business' Scheme. You can get more information about this scheme by telephoning 020 7405 9075.

Will I get my money?

Weigh up carefully whether going to court is likely to get you your money. It is important to remember that the court cannot help if your customer has no money, assets or anything else of value.

If your customer is a limited company, you should bear in mind that there may not be any assets in the company's own name. This may not stop you obtaining judgment, but it may make it difficult if you need to take further action to make your customer pay.

What if my customer has other judgments?

If there are already county court judgments against your customer, it may be less likely that your debt will be paid.

You can find out if an individual or a company at a particular address has unsatisfied (unpaid) court judgments against them by searching the Register of Judgments, Orders and Fines. There is a small fee for this.

You can get further information about searching the Register from Registry Trust Ltd, 173-175 Cleveland Street, London W1T 6QR (telephone 020 7380 0133), or by visiting www.registry-trust.org.uk.

Remember, you can search the Register for information at any time, for example, when deciding whether to give credit in the first place. You do not have to be thinking about court action before you do this.

Can I afford the time...?

Before taking court action, think about the amount of time you can afford to spend pursuing the debt.

If the claim is not disputed, it should be quite quick and straightforward to issue a claim form and obtain judgment. You can issue the claim form in the county court most convenient to you or online at www.moneyclaim.gov.uk. And you can usually deal with the court by post or telephone. If you issued your claim online, you can correspond via e-mail. But you will still need to spend time taking your claim forward (for example, by filling in forms and telling the court what to do next) and you may have to pay additional fees.

It will be more time consuming if your claim is disputed, or you need to enforce the judgment because your customer still does not pay. If your claim is disputed you may need to go to a court hearing.

Remember, it is your responsibility to tell the court how you wish to proceed with your claim. In most circumstances, the court cannot act of its own accord.

...and the expense...?

You may not need to use a solicitor. But you will have to pay the court a fee for issuing the claim form and further fees will be payable if your claim is disputed. You will also have to pay fees if you need to enforce the judgment. If you obtain judgment, any fees you pay will usually be added to the debt owed.

You can get a leaflet with details of current fees from any county court office or online at www.hmcourts-service.gov.uk

Remember that, as with the debt, there is no guarantee that you will recover the court fees.

Remember too, that there could be more expense if your claim is disputed.

...and what if my claim is disputed?

If your claim is disputed, it was for a fixed amount and your customer is an individual who resides or carries on business in another court's area the claim will be transferred to your customer's local court for the hearing.

If your customer is a limited company and you think that your customer may dispute your claim, remember that you do not have to sue the company at its registered office. It may be more convenient to sue the company at its place of business (such as the shop or local office).

Even if your claim is transferred, you can ask for it to be transferred back to the court where you issued the claim form (or to another court) if you have good reasons. You may have to pay a fee for this. You should not have to attend court for your request to be dealt with.

Can I claim interest on the debt?

You may also be able to claim interest under the Late Payment of Commercial Debt (Interest) Act 1998 (see page 6).

You may be able to claim interest from the date payment was due to the date of judgment (even if your contract with your customer does not include interest). This is allowed by the rules of the court and is called 'statutory interest'.

If you obtain judgment for £5,000 or more you may be entitled to interest on the judgment.

For further information on Statutory Interest, please see the leaflet **EX302 - How to make a claim**, and is available free from any county court or by visiting our website at www.hmcourts-service.gov.uk.

What is the Late Payment Act

The Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998 gives all businesses, irrespective of size, and public sector bodies, a statutory right to claim interest on late payment of commercial debts. For full information on the Act, please see the guide available from the DTI publications Orderline (URL 02/883), which is available free of charge. It is also available if you visit www.payontime.co.uk

How can the Late Payment Act help businesses?

It can help in three ways:

1. where no right to contractual interest exists, the Late Payment Act provides businesses with the legal right to claim interest on commercial debts that are paid late;
2. it can allow suppliers to claim an amount of compensation for reasonable debt costs, unless the supplier is at fault; and
3. it can allow suppliers to challenge contracts that are imposed upon them which do not provide a substantial remedy for late payment. Appropriate representatives can be assigned to do this. (If you are an SME)

Can all businesses use this legislation?

All businesses and public sector bodies can use the amended and supplemented act for late payments that arise from commercial contracts agreed on or after 7th August 2002.

What is a commercial debt?

A commercial debt is a debt that results from a contract made between all businesses and public sector bodies, for a supply of goods or services. From the 7th August 2002, all businesses, irrespective of their size, can claim late payment interest. In the contract, either party may be a registered company, sole-trader, public organisation, partnership, trust, body corporate or other legal entity, so long as both are engaged in business activity via a contract (contracts with consumers are not covered by the Late Payment Act).

Does the Late Payment Act apply to any size of debt?

Yes. Compensation and interest for late payment accrue on unpaid commercial debts of any value, unless contractual interest has been agreed.

If you are issuing your claim online via www.moneyclaim.gov.uk, there is a limit of £100,000. If your claim is above that, you will need to issue your claim personally at the county court).

Can I challenge a contract that does not provide a substantial remedy for late payment?

Yes. If you are a small or medium sized business (SME), a representative body may go to court on your behalf.

As this can be more complicated than a straightforward claim for money, you are advised to seek legal advice before you issue the claim form.

Can I include more than one type of interest, in my claim to the court?

No. Any claim made to the court can only contain a request for one kind of interest.

If the claim is for unpaid contractual or late payment interest, then no additional interest may be added to the claim before judgement.

If you need help deciding whether you are able to use the Late Payment Act, you may wish to seek further advice.

How should I include late payment interest in my claim?

Details of the claim for late payment interest must be included in the particulars of claim, and worded as follows:

“The claimant claims interest under the Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998 at the rate of [the reference rate for the six month period in which your debt became late (the official dealing rate of the Bank of England on either 30th June or 31st December + 8%] from [the date when interest started to run] to [the date you are issuing the claim] in the sum of £[put in amount] and continuing at the same rate up to the date of judgment or earlier payment at the daily rate of [enter the daily rate of interest].”

How should I include compensation arising from late payment in my claim?

Leaflet EX302 provides further information on how to issue a claim form in court.

Full details on how to work out the interest rate on a late payment, is available in the User's guide to late payment legislation (Ref. URL 02/883) available from the DTI Publications Orderline. It is also available if you visit www.payonline.co.uk

A demand for compensation arising from late payment must be included in the particulars of claim, and worded as follows:

“The claimant claims compensation arising from late payment under section 5A of the Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998. Under the table of compensation set out in this provision, £[enter amount of compensation] is owed.”

The table below shows how much compensation you are entitled to.

Size of the unpaid principal debt	To be paid to the creditor
Up to £999.99	£40
£1,000 to £9,999.99	£70
£10,000 or more	£100

Can I claim interest after judgment?

You can only claim late payment or contractual interest on unpaid commercial debts from the date that the interest began accruing until the date that judgment is obtained.

However,

- where late payment interest has been claimed in the claim form, or
- when a claim for contractual interest has been included in the claim form and the business taking proceedings would otherwise have been able to claim late payment interest;

then you can claim further interest at the judgment debt rate (currently 8%) from the date of the judgment until the date that enforcement proceedings are issued (for example, a warrant of execution).

Remember that the longer a debt remains unpaid, the greater the chance it may never be paid. Even so, many creditors are slow to take action, particularly if the bad payer is a major customer. If you decide that going to court could help you recover your debt, you should act quickly.

What happens if my claim is not disputed?

If the claim is not disputed (as is the case with most business debts), you can obtain judgment and take enforcement action if necessary, without the help of a solicitor. You will not usually need to go to court for a hearing.

The diagram on page 12 shows the basic steps from issue of the claim form to obtaining judgment where your customer either:

- admits the claim; or
- does not reply to the claim form.

If your claim was issued via Money Claim Online, you can request a judgment by default, admission or a warrant of execution to be issued online

Most of the steps can be dealt with through the post or on-line. For example, if your customer does not reply to the claim form you can ask for the judgment 'by default' simply by filling in the form sent to you by the court when the claim form was issued (the notice of issue), and if you know your customer's date of birth the court will ask you to supply this when requesting judgment by default.

Your customer may admit the claim but ask for time to pay or to pay by instalments. You can write to the court and object if you do not agree, but the court will not make an order for more than it considers your customer can afford.

Leaflets - **EX304 - No reply to my claim form - what should I do?** and **EX309 - The defendant admits my claim** - can be obtained from any county court office or by visiting our website at www.hmcourts-service.gov.uk

What happens if my claim is disputed?

You and the defendant will be asked to complete an allocation questionnaire. You will also have to pay a fee if the amount claimed exceeds £1,000. The court uses this information to allocate your case to the appropriate track for your claim. There are three tracks:

- the small claims track (usually for claims under £5,000);
- the fast track (usually for claims between £5,000 and £15,000); and
- the multi-track (usually for claims over £15,000 or more complicated claims).

Each track offers a different way of handling claims, taking into account things like their value (the amount of money or damages being claimed), the claim's complexity (the amount of evidence needed, the number of parties and witnesses), and the need for expert reports.

Your claim will be given a hearing (or trial) date and you will be told what to do to prepare for that hearing.

Leaflets on what happens when a claim is disputed and the three tracks are available from any county court office or from the website www.hmcourts-service.gov.uk

What happens if my customer still does not pay?

The judgment orders your customer to pay direct to you. This means that you will know quickly whether you need to consider further action (enforcement) to try to get your money.

Before taking further steps you will need to consider:

- which method of enforcement to ask the court to use; and
- whether enforcement is likely to be worthwhile.

You can get more information about enforcement procedures and the forms you need from any county court office or from the website www.hmcourts-service.gov.uk

Remember, it is important to act quickly if your customer does not pay. But remember also that:

- the court can only take steps to enforce a debt on your instructions;
- you must give the court the information it needs (such as your customer's address); and
- you will need to pay further fees.

Can I get help in deciding whether to enforce the judgment?

If your customer admitted the claim and made an offer to pay before judgment, you may already know something about your customer's finances. This may help you to decide whether enforcement action is likely to be worthwhile.

If you know little or nothing, you can ask the court for an 'order to obtain information from the judgment debtor'. This is not a method of enforcement and it will not force your customer to pay. But it is a way of questioning your customer about income or turnover, assets and outgoings.

If your customer is a limited company and you know the name of one of its directors or other officer, you can find out about the company's assets by asking for an order to obtain information from a director or other officer of the company. Alternatively, a search of the Register (see page 4) may help you to decide whether enforcement is likely to be worthwhile.

Remember, whatever information you find out:

- the court will not be able to get your money if your customer has none and/or nothing else of value;
- it may be difficult to enforce a judgment against a limited company as you can only claim against assets owned directly by the company itself.

If your customer is a limited company and seems unlikely to be able to pay the judgment quite quickly (say, in three months), this may be an indication of cashflow problems. In these circumstances, you may wish to consider **winding up (Insolvency) proceedings**. However, these procedures can be complex and expensive and you should seek legal advice before doing so.

And finally...

This leaflet points out some of the questions you should ask yourself before going to court and explains some of the 'pros and cons'.

Taking someone to court can be a very effective method of debt recovery. The procedures are designed to be quick and easy to operate. But if you do decide to go to court, remember:

- find out as much as possible about your customer before you take court action;
- find out about court procedures and your responsibilities;
- seek legal advice, where appropriate;
- consider carefully whether you can afford the time and expense; and
- act quickly.

For free legal information, help and advice contact Community Legal Service Direct on 0845 345 4 345 or www.clsdirect.org.uk

What happens after I issue my claim form?

